

SZERKESZTŐI IRODA

Balmaz-utca 47-dik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények eszmézők.

AZ „ELLENZÉK” ELŐFIZETÉSI DÍJA:

Éves díj 16 frt. vagy 32 korona. Negyed éves 4 frt. vagy 8 korona. Féléves 8 frt. „ 16 korona. 1 óra 1 frt 50 kr. vagy 3 korona.

Egyes szám ára 5 kr. vagy 10 fillér.

Megjelenik mindennap, kivéve a vasár- és ünnepnapokat.

Kéziratok nem adnak vissza.

ELLENZÉK

Telefon-szám: 9.

POLITIKAI ÉS TARSADALMI NAPILAP.

Telefon-szám: 9.

KIADÓ-HIVATAL:

Kolozsvárt, Belközép-utca 33. szám.

HIRDETÉSI DÍJAK:

Egy [] centiméternyi tér ára 4 kr. Gyárosok, kereskedők és iparosok érdekvélményben részesülnek. Reklam sora: 1 frt. Bélyegilleték minden hirdetés után 30 kr.

Nyilttérli cikkek:

garmond sora után 20 kr. fizetendő.

KOSSUTH LAJOS.

(1802—1894.)

Született a századdal s meghalt együtt a századdal, melynek ő volt a legjobb szava tolmácsa. Így fog beszélni róla a krónika. De a historia azt fogja mondani: Született a mohácsi vész katasztrófájában és nem hal meg addig, míg nemzetét szabaddá nem teszi.

A táviró halálhírére hozza Turinból. Ki hiszi ezt el? Hiszen tudjuk, hogy nem Turinban vaa, hanem köztünk. Hiszen látjuk, érezzük, hogy él, hat, munkál, szervez és épít minden pillanatban.

Ő csak lakott Turinban, de itt él. Távollétével úgy voltunk, mint a borsos idővel: tudtuk, hogy ki fog sütni a nap. Mindig reménykedtünk: majd csak visszatér átölelni a szép hazát. De nem tért vissza. Ott maradt a számkivetésben, tanúságul a multnak, zálogul a jövőnek. Helyette a halál híre érkezett ide.

Kossuth meghalt. Ennél nehezebb szót nem irt le még magyar ember soha. Pedig senkit sem lep meg a sötét hír. Hiszen az emberi kor nagyon rövid s ehhez képest az ő élete igen hosszú volt. Tehát volt alkalmunk rákérdezni a csapára. Ugye a balsorsot csak elviselni tudja az emberi szív, de megszokni nem.

Ki volt ő nekünk? Mit tett érettségünk?

Az ő érdemeinek és a mi vesztésünknek nagyságához hiányzik az egyéni mérték. Ő hozzá, nagyságban csak az a fájdalom hasonlítható, mit a nemzet érez miatta.

Ki volt ő nekünk? — Mindenünk! Mit tett érettségünk? — Mindent! Munkánk nélkül él, hogy példát adjon jellemével.

Munkálkodva él, hogy példát adjon szorgalmával.

Küdelmek közt él, hogy példát adjon kitartásával.

Vihart támasztott és vihart fékezett, hogy példát adjon erejével.

Irt, beszélt és cselekedett, miként az ózövetségeknek nemzeti prófétái. Alkotott, miként Mózes és szenvedett, miként Jeremiás.

És minő alkotások, és minő szenvedések azok!

Hatalmas öklével összezúzta azt a sok százados falat, mely hazánkat a szabad emberiségtől elválasztotta, s akkor, miként a mesék nagy óriása, ölébe vette nemzetét, és egyetlen lépéssel egy korhadt világrészből egy megújult világországba tette át.

Új korszakot irt be a Verbőczy István könyvébe, s újabb győzelmekre vitte a Rákóczy Ferencz zászlóit.

Üzenetere vitéz hajdúk és hős kuncok kelték ki sirjaikból, hogy újra megviradjék a szabadság dicső harca.

A merre ment, a történelem lapjai szétnyíltak előtte, hogy azokon járva, minden lépése nyomot hagyjon a halhatatlanság könyvébe. Kárpátnak bércei legendákat szültek, hirdetni az ő küldetését s lángoló szavára az Alföld rónáját féltenségek lepték el, hogy megújítsák a honfoglalásnak époszi korszakát.

Kilencvenkét évig élt hazájáért. Meghalt hontalanul.

Oh, az igaz tragédiákat nem a költő elméje alkotja, hanem a nemzeti élet végzete.

A bécsi helyi verpadnak, az eperjesi rómapoknak, az Újpesti czellárnak és az aradi határ bitófáinak kiszorított árnyai eljárnak keletre, a dorostói sírhoz, eljárnak nyugatra, a

turini halottas házhoz, hogy ölekezzenek ott Rákóczy lelkével, Kossuthnak szellemével. Hirt visznek innen, hirt hoznak onnan. Azt viszik hírül, azt hozzák hírül, hogy a ki igazán szereti a magyarok hazáját, legyen elkészülve a börtönnek szenvedésére, a hontalanságnak kínjaira, a bitófának vértanúságára.

El volt erre készülve Kossuth Lajos is. Közpályáját a kufsteini börtön küszöbén kezdte s negyvenöt évig tartó hontalansággal végezte. E közben századokat pótoló alkotásaival és századoknak keservét szenvedte át csalódásaival.

De már nem szenved többé. Megszűnt a kétségbeesés, melyet nemzetének ingadozása miatt érzett. Kialudt a láng, mely nagy lelkét égette a hontalanság fájdalomában. Elméjét nem marcongolja többé az a sötét rém, melyet a nemzeti jövő útjában látott csüggetget szemekkel.

A mitől rég félünk, a mit ő régen vár: a megváltás órája bekövetkezett. Consummatum est. Kossuth Lajos meghalt.

Halljátok ezt? Te tizenöt millió ember, a kinek kezéről ő egyedül szedte le a bilincseket; ti bajtársak, kik a mindent átható, mindent megvilágosító betűvel szolgáljátok a hazát s a kiknek gondolata csak ő általa kapott szabad szárnyakat; ti vármegyék, kiket ő tartott meg életben; te parlament, a kit ő hívott életre! Hallottátok a gyászos hírt? Kossuth Lajos meghalt.

Hányatott életének minden cselekedetét, forró szívének minden indulatát tinektek áldozta ő. Munkáját mivel háláltátok meg? szenvedéseit mivel enyhítettétek? Önfeláldozását mivel jutalmaztatok?

Azzal, hogy élete végnapjaiban, letéptétek a szent agastyán kebléről egyetlen és örök szerelmét, a hazát. Hontalanná tettétek őt, hogy az emberi jogrendből kiszakítva, az elhagyottság érzetében, egyedül, támasz nélkül, idegenben úgy muljék ki, miként egy pályavesztett bolygó a világűrben.

A könnyhullatás most már mit használ Nekik? A gyászfátyol mit fűd már el, ha az egész országot beborították a könnyek? Ő érette már nem tehettek semmit. De igen, önmagunkért; e nemzedéknek becsületéért. Tegyük őt az ország halottjává. Hozzuk haza őt, hogy öröklésként itt pihenjen ki. És érdemeit iktassuk törvénybe. Többet nem tehetünk. Kevesebbet nem szabad tennünk.

Bartha Miklós.

A ledőlt szobor.

Kolozsvár, 1894. márc. 21.

(Éjjel 2 óra.)

Kossuth Lajos az éjjel tizenegy órakor meghalt.

Ezt sürgönyözte nekünk Kolozsvárra fővárosi tudósítónk.

Hozzá tette azt is, hogy Turin város törvényhatósága még éjjel gyűlést tartott nyomban Kossuth halála után.

A gyűlésen elhatározták, hogy díszhelyet jelölnek ki a föld legnagyobb embere számára a pantheonban.

Definitív csak azért nem akartak határozni, mert a magyar parlament döntését várták, a melynek első sorban van joga a kérdés fölött határozni.

És most állunk itt meg és gondolkodunk egy kicsit.

Egy szellemi erkölcsi nagyságban és korban népek és nemzetek milliói fölül emelkedett szellem óriásának elhunytáról van szó.

Ehunyt a magyar nemzetnek egy olyan férfja, a melyet egy évezred ha egyszer ad egy nemzetnek, azért adja, hogy azt ezzel kitüntesse azért adja, hogy ennek a nemzetnek a másik évezred megpróbáltatásaira gyűjtson egy világító oszlopot, a melynek fényénél megtalálhatni azt az utat, a melyet megélhetéshez követnie kell és azért adja, hogy elkerültesse vele azokat az akadályokat, a melyek, ha sötétben halad hínárba juttatják és pusztulásba viszik.

Nagy száműzöttünk még haldoklott s ma int esti távirataink jelezték, már szóba került az uralkodó előtt, hogy vajon eltemetheti-e ez a szegény nemzet ezt a legdrágább halottját a „hivatalosak” és irástudók hozzájárulásával?

Azt mondja a táviró, mikép ő felsége úgy nyilatkozott, hogy „nem temetheti.”

Azt mondja, hogy a király haragszik Wekerlérre is, haragszik a sorsra is, melyet utóvégre senki sem kerülhet el, hogy miért hozza utba a Kossuth Lajos halálát, miért szereti a nemzet az ő fiát és miért nyilván egy szívvel, egy lélekkel a közérzélű, hogy Kossuth Lajost, mint a nemzet halottját, úgy temessük el.

Édes istenem! Hiszen alkalma volt az osztrák háznak tapasztalni azt, hogy a magyarnál vér vizzé nem válik, még a legnagyobb megpróbáltatások idejében sem. Alkalma van látni, hogy az annyira szereti fölönt királyát, a mikor az is jószággal és szeretettel közeledik hozzá.

Alkalma van látni, hogy az menyire megtudja becsülni nagyjait s ez a kegyelet becsülés nem elfojtást, hanem méltánylást és elismerést érdemel, hiszen ezen a földön minden oly véget ér a koronás fők is elmeapnak oda, honnan visszatérés többé nincsen s honnan a történelem ítélőszéke elé kerül tetteiket korrigálni alkalom nincsen.

„A szász király abban a hitben van, miként a magyar nép forradalmi érzületű.”

Ezt mondja a táviró. Hát a szász király honnan ismer bannunkat, miféle forrásból ismeri történelmünket, hogy feljogosítva érzi magát róla ilyen bírálatot mondani? A könyvektől ismeri, vagy az instruktorok előadásából ismeri? . . .

Akár honnan merítette ezt a hitet, nem habozunk kijelenteni, hogy ez téves.

Mi nem vagyunk forradalmi érzületű nép, mert mi forradalmat soha sem csináltunk.

Állami létünket igazoló, küszöbön álló millenium a bizonyítja, hogy mi mindig jogainkért küzdöttünk, hogy állami létünkért folytattunk a mikor a kényszerűség rá vitt, olyan önvédelmi harcokat, a melyből a tatár, a török járáskor hasznát volt Európának, a mely alatt legjobbjaink hullának el s a melyből hasznát van az uralkodó háznak,

Mert mi Ausztria és mi Magyarország?

Ausztria dirib-darab tartományokból összerakott mozaik, melynek darabjai között a hazaszeretnek össze ragasztó anyaga csaknem mindenütt elválasztott. A darabok hol külön állani kívánnak, hol a Nagy-Németországhoz ragasztódni óhajtanak.

Ezt az állapotot több ember öltötte drótozzák. A mi felvidéki drótozaink a fazakat úgy vélik helyesen drótozni, ha bekenik a repedéseket aszalt szilvával.

Am de az aszalt szilva csak kívülről ragasz, belülről a tűz kiégeti, belülről a forróvíz ki mossa s a fazék még is csak folyik.

Ausztria dirib darabjait váltig drótozzák a politikai akciók, a vármok, a váltók fonál szálaival egymáshoz. A repedt fazék még is csak folyik.

Mit teszünk tehát? A repedéseket bekenik aszalt szilvával? nem, mert annyi aszalt szilvát Európa nem terem.

Törvényt alkotnak a haza szeretet erőneinek ápolására és fejlesztésére.

Ez láthatólag csakugyan jó ragasztó anyag, de semmivel sem jobb az aszalt szilvánál, mert Nagynémetország olvasztó heve kívülről, a kifelé gravitáló fiatalság mindent feloldó forró víze felemészti ezt a ragasztó anyagot. A drótok megmaradnak ugyan ideig-óráig, de a fazék folyik.

A drótok is csak ideig-óráig maradnak, mert a rozda megeszi.

Nálunk nem így van.

Nálunk akkor mikor a rozda megette az összetartó szálakat, mi volt tartunk mert mi szívben lélekben egy fia vagyunk egy évezred óta itt lakó nemzetnek. Egy fia vagyunk egy nemzet testnek, a melynek e nagy világon kívül nincsen sem számára hely s mely hódolattal és szeretettel veszi körül uralkodóját akkor is, a mikor oda át a történelem logikája rendjén az összekötő fonalak szét szakadnak s a névleg hatalmas birodalom szétesik.

Azt mondja a táviró tovább, hogy a király ellen áll azért, mert a hadsereg szellemét, mely Kossuth ellen küzdött nem ronthatja meg.

Dehogy küzdött ez a hadsereg Kossuth ellen!

Ez a hadsereg Kossuth ellen soh sem küzdött. Hiszen hála istennek rég megeztünk létezni az a hadsereg, mely fegyvert fogott, hogy évezreden át törvényben biztosított jogainkat konfiskálja. A jelenlegi u. n. közös hadsereg ép úgy magyar, mint Lajthán tuli hadfiakból áll. Ezeknek a lovagiaság elvei szerint ép úgy kell tiszteletet egyik ország nagyjait, mint a másikat mit ha nem tesznek hazaárulást követnek el.

De legvégre marad a lovagiaság.

Ember volt Kossuth is, de emberek a koronás fők is.

Ha bár mindnyájan alá is vagyunk vetve gyarlóságoknak, de nem lehet tagadni, hogy ha ki van fejlődve a lovagias érzület a koronás főkben, ki van fejlődve, mint azt évezred óta az ellenfelek mindig elismerték, a magyar nemzetben is.

A magyar nemzet lovagias érzületének megtestesült jellemképe volt Kossuth. Egy olyan képe, a mely előtt tisztelettel hajolt meg az ő és új-világ minden nemzete.

E lovagias érzületnek legutóbb, a szegedi árvíz alkalmával, midőn az uralkodó a pusztulásban levő város romjai felett könyeit hullatta, egy levélben kifejezést is adott ezeket írva:

„Én, ki nem hódolok az önök királyi hatalmának s a biborfényt indifferens látványnak tartom, a tisztelet adójával hajlok meg az uralkodó előtt akkor, a mikor annakszemeiben a részvét könnyeit csillognólátom.”

Kossuth Lajos, a lovagias férfi, a ki kijelentette többször, hogy ő törhet, de nem hajlik, meghajlott a népének sorsát szíven hordó uralkodó részvét könnyei előtt. Hogy a legelső magyar ember, kit a lovagiaság legnagyobb élő mintaképének tekintenek a milliók, ne legyen az első között, a ki a legnagyobb magyar, a letört szobor ravatalára a halálban való kiengesztelődés és örök béke jeléül egy olajágot tesz, azt hiheti bár ki, de én — nem hiszem.

X. V.

Kossuth Lajos életrajza.

Kossuth Lajos 1802-ben szept. 16-án született Monokon, Zemplén vármegyében, ép oly értelmű, mint közbeszólásban álló szülőktől. Atyja uradalmi ügyész volt, az uradalmi ügyesek pedig, mint ezt száz eset bizonyítja, rendszerint meggazdagodnak, azonban Kossuth édes apja nem gazdagodott meg soha. A makacságig önálló gondolkodása és hajthatlan becsületessége mellett szegény maradt haláláig. Tiszteletesen felnővelte gyermekeit, de nem takarított meg semmit. Később, midőn fia önállósá lett, ő segítette, sőt egészben ki is tartotta szüleit.

Lajos atyjának becsületességét, heves-ségét és a makacságig menő határozottságát örökölte. — A történelem kevés oly önzetlen becsületességtől embert tud felmutatni, ki mint ő, száz milliónyi nemzeti vagyonról kelet, a mikor menekülnie kellett hazájából, saját feje s keze munkájával tartotta fenn magát és családját.

Anyja, mint minden nagy férfinak anyja, értelmes és példás anya volt, a ki gyermekeinek nemcsak testi, de lelki fejlődését is vezette. Ezen vallásos, szigorú erényes s minden szép eszméért lelkesedni tudó nőnek nevelése fejleszté ki Kossuthnak minden gyöngéd kedélyt, s tette őt fogékonyvá embertársainak szenvedésére, bajai iránt. Hogy anya és fia mily kölcsönös tisztelettel és ragaszkodással viseltettek egymás iránt, annak fényes bizonyítékait szolgáltatják.

Szülei tölték telhetőleg mindent elővetek, hogy fiukat minél jobb nevelésben részesítsék. Felvilágosított atyját sem vallási, sem egyéb indokok nem akadályozták abban, annak dacára, miszerint maga buzgó protestáns volt, hogy fiát ne a nagybírt sárospataki ref. collegiumba, hanem Újhelyre a katolikus gymnasiumba vigye, hol az iskolai tanításon kívül taníttatta őt nyelvekre és zenére is. És Kossuthnak nagy szorgalma mellett legjobban tanuskodik az, hogy míg a gymnasiumban mindig a legelső tanuló volt, mellékesen elsajátította magának a francia és német nyelvet, s oly ügyességet szerzett a zenében, kivált a fuvola játékszámban, hogy később, mint számított, magának s bujdosó társainak a legkellemesebb esti órákat zenészi ügyességével szerezte. Szép fuvolajátékát sokszor az éj legnagyobb részén át áhítattal hallgatták menekült társai.

Középtanodáinak befejezte után Kossuth a jogi pályára szánta magát.

A jogot Sárospatakon tanulta, hol társaira már ekkor irányadó befolyást gyakorolt.

És ez igen jó iskola volt megértetni az önmagával ellett fiatal emberrel, hogy ő még tulajdonképp a semminél csak valamivel több. Szerényebbek is voltak az időben a fiatal emberek és nagyobb volt az őregebbek iránti tisztelet, mint ma. Kossuth is ilyen patvaritának állott be előbb Eperjesen, majd Pesten, még pedig oly helyekre, hová más elkenyestetett úri fiúk nem akartak menni, mivel ott a kenyélemből ugyancsak kevés, de a munkából annál több jutott ki. Kossuth nemcsak embertől megfelelt a munkának hanem a mellet, hogy dolgait főnökei teljes megelégedésére végezte, tudott magának időt találni a multságra s a tanulásra is. Az ügyvédi vizsgát, melyet a patvaritasság letelte után kellett letenni, kitűnően tette le s ezután ment haza, hogy öregedni kezdő atya terhein könnyítsen, neki segédkezzék, a töle, a gyakorlott régi ügyestől szerzesen tapasztalati ismereteket.

Atya mellett maradt nagykorúságáig vagyis élete 24-ik évéig, mikor szünet önállóan kezdte meg működését.

1826-ban, mikor Kossuth Lajos megkezdte önálló ügyvédi működését egészen más világ volt mint ma.

Ez állásában alkalma nyílt neki nemcsak emberszeretettel gyakorolni, hanem a közélet terén is szerepelni. A megyei törvényesnél bámulatot keltett széles jogi ismeretei és élelműveltsége, míg a megyei közgyűléseken ragyogó szónoklatai — melyek később az egész világot elragadták, — keltették nagy feltűnést. A fiatal ügyész rövid idő alatt az egész megye tisztelgését kivívta magának.

Míg azonban a megyei zöldségtől általános feltűnést keltett a fiatal ügyész fényes tehetségeivel: addig saját otthonában a nagy uradalomhoz tartozó községek földnépénél a legmélyebb ragaszkodást és szeretetet ébresztette maga iránt.

Hazánk az 1831-ik évben nagy csapás látogatta meg: a cholera, mely főleg a rosszul táplálkozó és egészségtelen lelkű helyeken tengődő föld népe között pusztított. A tudatlan nép rémülettel lelkisimulással elgötörte — arra használták föl, hogy saját földes urai ellen bujgattak. Elhitették vele, hogy a papok és nemesség megmérgezte a kukákat, nehogy a parasztság tulzaporodjék s rájuk nézve veszedelmessé váljék, ezért nem halnak az urak csak a parasztok. — A tudatlan nép községgel fogadta ez igazságokat s csakhamar tömegekbe csoportosult s kezdte megtámadni a községeket s kisebb városokat is. Zemplén megye parasztjai is föl lettek bujgattak s számos urak lakóit földelték s több családokat fölkoncoltak. Az Andrássy uradalom parasztjai is részt vettek a lázadásban s mint hogy Ujhelyen volt az uradalmi tisztviselő központja, megrohanták Ujhelyt is és ostrom alá fogták. A városban nagy lett az ijedelesem s mindenki elvesztette fejét, egyedül Kossuth nem.

A tapasztaltak azonban megérelték benne azon hitet, hogy a mélyen elnyomott földnépének helyzetén segíteni nemcsak emberbarát, de hazafiai kötelesség is, s ezért azon elhatározással távozott hazulról s ment föl az országgyűlésre, hogy szent kötelességének fogja ismerni tehetségét szerint előmozdítani a nép felszabadulását.

Az országgyűlés ez időben még Pozsonyban tartott. A nádor és a helytartóanások ugyan Budán székelték, de az országos kanclária Bécsben s az országgyűlés Pozsonyban volt elhelyezve. Széchenyi volt az első, aki azon fáradozott, hogy az országban egy szellemi központot, egy fővárost teremtsen Budapesten, amire nagy szükség volt.

Ez időben hazánkban sorát nem az országgyűlés, hanem Bécsben intézték. Még csak meg kellett előbb kúzdani azokat a hosszú és kemény harcokat, melyekkel a nemzet saját sorsának intézését kívívta. E hosszú küzdelem leendő vezéré ez időben még eddig senki sem sejtette, abban a szerény, modern, vézna testalkatú, karcsú ifjában, ki mint egyszerű ügyvéd Kossuth Lajos név alatt mintegy távolról fűz képviselője foglalta el helyét abban az országgyűlésben, melynek másfél évtized múlva 8 lett tulajdonos vezetője, ura, de egyúttal büszkesége is.

Az 1825-iki országgyűlés után lépett föl Széchenyi István a Hitellel majd a Világgal azon nem csekély feladattal tette magáé, hogy az a féltékenyen őrzött alkotmány ha változatlanul tartatik fenn s nem módosítottatik a kor közvéleményei szerint, nem előnyére, de veszére lesz a nemzetnek, mert megakadályozza azt fejlődésében.

S miként tudjuk, e feladat sikerült Széchenyinek. A haza legjelesebbjei országgyűlési felkarolták eszméit s az ellenzék a következő országgyűlésen már nem az alkotmány sértetlen fenntartását, hanem annak módosítását s a szükséghez képesti átalakítását tűzte ki célul.

A Széchenyi által megindított útjakok között a legnagyobb harcot keltették az országgyűlésen a jobbágyságot, vagyis a föld népet illető ügyek. Tagadhatatlanul nagy tehetségtű férfiak, mint Mérey Sándor, Majláth György, Zsedényi Ede, Császár stb. ellenzeték az útjakokat, azonban Deák Ferencz, Nagy Pál, Kölcsey, Bezerédy, Beöthy Klauzál s több más jelesek ékesszólása magával ragadta az országgyűlést többségét s a legdühösebb törvényjavaslatokat fogadtatták el, a jobbágyság helyzetének javítására. Sőt Széchenyi István és Wesselényi képviselőiként sikerült még a bécsi udvar kívánságához alkalmazkodó főrendek táblájával is elfogadtatni a javaslatokat. Törvény azonban ennek dacára sem lettek a javaslatok, mivel a Metternich tanácsa szerint járó király megtagadta azokat s a szentest.

Ekkor tűnt ki főképp, mily nagy szükség volt a magyarnak szabadabb sajtó viszonyokra s a következményt tájékoztató hírlapokra.

Ily viszonyok között az országgyűlés jelesebb férfiai arra gondoltak, hogy saját ügyeik s választóik tájékoztatása céljából nagy szükség volna egy oly közönyre, mely az országgyűlésen történeteket híven közölne a választókkal.

Ez iránt indítványt is tettek, azonban lehetetlen volt a kormány ellenkezését legyőzni. Hosszas tusakodás után annyit megengedett a kormány, hogy az országgyűlésen történetek napló alakjában a megyékkel közöltesse; de egy lap megindításához engedélyt nem adott.

Az országos rendek kénytelenek voltak belenyúlni ebbe is s elhatározták, hogy a történetek naplók vezettetnek s ezen naplók szerkesztésével Kossuth Lajost és Orosz

Józsefet kívánták megbízni. Azonban az e célból Wesselényi által egybehívott értekezleten gróf Andrássy György Kossuthot megbízhatlan embernek állítván, az ő személyét eljuttatták s a naplók szerkesztését Orosz Józsefre bízta.

Kossuth Lajost ez időben egyik barátja Lónyay Gábor, zempléni nagybirtokos arra kérte föl, hogy írjon neki értekezéseket az országgyűlésen történetekről s ő hajlandó neki az irás költségeire havonta 10 forintot fizetni. Kossuth szívesen teljesítette a kérést. Lónyay az értekezéseket többekkel közölte s ezek élénk, világos nyelve, szép előadása annyira megtetszett mindenkinek, hogy több fordulat Kossuthhoz hasonló kéresem. Kossuth engedett a kérésnek s csakhamar oly híre kapott ezen közléseivel, hogy most az országgyűlés jelesebbjei maguk közt őt fel, hogy Orosz Józseffel együtt vállalja el az „Országgyűlési tudósítások, illetve országgyűlési naplók” szerkesztését.

Kossuth engedett e felszólításnak s ezzel kezdődött meg fényes pályafutása a nyilvánosság előtt.

Erdély ez időben még nem volt haszánk egyesítő. Külön kormányzat volt a külön országgyűlések tartott. A szent szövege hatását azonban Erdélyre is kiterjesztették. 1811 óta nem hívtak össze országgyűlést s önkényes rendeletekkel szedték be ott is az adót s az újoncokat, miért az elégtelenség ott is igen nagy volt.

A kormány nem mervén ott sem végleteket vinni a dolgot, az 1834-ik évben kénytelen volt összehívni az erdélyi országgyűlést. Ez országgyűlésen az ellenzék egyik legtehetségesebbje, báró Wesselényi Miklós többséget szerzett az ellenzéknek s ennek élén megtörhetetlen kitarással követelte az alkotmányos kormányzat. Minthogy pedig a kormány még az országgyűlési naplók nyomtatását sem engedte meg: Wesselényi saját lakásán állítottatott föl egy nyomdát s úgy mint Kossuth Pozsonyban, ő is szétküldötte a tárgyalásról vezetett értekezéseit. A kormány lefoglalta a nyomdát, az országgyűlést szétoszlatta s Wesselényit pörbe fogatta, ki azonban csak élestezte maga ellen a kormány haragját, mivel több helyen — s főleg Szathmárban mondott — szabad szellemű beszédekkel még több okot szolgáltatott a kormány neheztelésére. Az új kanzellár az országgyűlést bezárta után nem is késett, vele éreztetni a kormány gyűlöletét.

A kormány már az országgyűlés alatt is rossz néven vette Kossuthnak a lapszerkesztést. Készen állt megnehezíteni rá most, mikor éppen azon törekedett, hogy a közvéleményt megfélemlítse. Minden előleges kihallgatás nélkül eltiltotta Kossuthot a lap kiadásától. Azonban Kossuth nem engedelmessékedett. A tilalmat nyilvánossá tette, mire a legtöbb megye magáéért tüte ügyet, pártjára kelt s tiltakozott a kormány erőszakoskodásai ellen. Úgyével az egész ország foglalkozni kezdett.

A kormány azzal felelt, hogy eltiltotta a postákat Kossuth leveleinek a szállításától. Most a dolog még nagyobb sajtó csapott. Egyes megyék eltiltották a postamestereket attól, hogy a kormánynak engedelmessékedjenek. Postamestere pedig felszólította Kossuthot, hogy a posták mellőzésevel küldje át lapjainak összes példányait a megyeházára, honnét azokat saját lovas hajdujai fogja továbbítani. Ehhez a többi megyék is csatlakoztak s most tovább járt a lap a posta mellőzéseivel.

A kormány látván, hogy oly emberrel áll szemben, a kin kifogni nem tud, a legvégsőre szánta el magát s az 1835. év május 5-én hajnalban Eötvös József kir. ügyész vezetése mellett egy félszázad gránáttal elfogatta Kossuth Lajost annak zugligeri lakásán s minden további magyarázat vagy kihallgatás nélkül a budai várban börtönbe vetette. — Az elfogatásról Kossuth atyja értesítette a megyéket, hol a hír a legnagyobb felháborodást és ingerültséget okozta.

Mikor a szerencsétlen áldozatok, kiknek egyéb bűnik nem volt, csak hogy szerették a szabadságot, — a kormány kezében voltak, ez nem késett velük teljes bosszút éreztetni. A bírakra minden kitalálható módon nyomást gyakorolt, hogy minél szigorubb büntetést szabjanak ki. Dícséretre legyen mondva az akkori királyi táblának, annak kebeléből alig bírta észbehozni az ítélet hozzászólás szükségét. A legtöbb bíró határozottan megtagadta a közreműködést, többen leköszöntek vagy félre vonultak.

Az elfogott országgyűlési ifjak, Wesselényi Miklós és Kossuth ügyében a tárgyalások évekig folytak, még pedig csaknem teljesen titokban. Az elfogottakhoz közölni, vagy azokkal érintkezni még a legközelebbi rokonoknak sem volt szabad. A tárgyalás folyamáról nyilvánosságra mi sem került, s a haza területén létező jelentéktelen kis laposoknál még csak említett se volt szabad tenni róluk.

Az első elítélés ez országgyűlési ifjakat, a haza ezen j vándor reményeit érte. Lovassy László, a fiatalok vezérszemléje, ki kortársai visszaemlékezése szerint valódi lángész s a legszebb jellemű ifjú volt, tíz évi súlyos várfogságra, társai, — mint Lovassy Ferencz, Torma s többen, — ki hosszabb, — ki rövidebb időre, de mindannyian súlyos börtönnel sújtattak, — csak azért, — mint a hogy az ítélet hangzott: mivel a társadalmi renddel ellentétben levő veszedelmes elveket s véleményeket állítottak. — És ezek a „veszedelmes elvek” a közszabadság, testvériség és egyenlőségnek azon elemiartis tételei voltak, melyeket ma 50 év múltán, minden falusi iskolában nyilvánosan tanítunk!

A második ítélet Kossuthot sújtotta. Nem bírtak ugyan semmi törvény-ellenes vétést rá bizonyítani, de működését lázításnak keresztelték el s ez alapon csaknem két év vizsgálati fogság után 3 esztendő várfogságra ítélték el. Nem sokkal utóbb mondatolt ki az ítélet Wesselényi ellen is, mely szintén 3 évre hangzott.

Kossuth elítélését rendkívüli fölündulást keltett az országban. A megyék tiltakoztak a kormány önkénye ellen, Kossuth családja javára segély-adományokat gyűjtöttek s hogy a mozgalom még nagyobb hullámokat nem vert, annak tulajdonítható, hogy a kormány Kossuth elfogatásával egyidejűleg az egész ország valamennyi megyéjében egyszerre pörbe fogatta a legjobb hazafiakat s mindazokat, kik élesekben kikeltek a kormány ellen. Ez egy időre elcsendesítette, de ki nem engedte a közvéleményt.

Kossuth fogságában sem töltötte az időt hiában. Legsúlyosabb volt rá nézve hosszas vizsgálati fogsága. Ezen csaknem két évig tartó idő alatt se könyvet, se papírokat vagy tollat, se egyéb szórakoztató eszközt nem adtak neki. Még 20 évvel később is így ír akkori benyomásairól: „Meg tudom fogni, hogy a kevesebb lelki erejt foglyok magánfogságukban megtöbolyodnak”. — Ő azonban nem tartozott ezek közé.

Hogy a hosszas idő alatt miként töltötte idejét, azt ő maga ekként írja le: „En a képződés tudománya ellenében praktikus tárgyak feletti meddítatához (elmékedéshez) folyamodtam. Számot adtam magamnak hazánk állapotjáról s institúcióinak hiányairól; elvontam tapasztalataim, ismereteim tanulságait; meghágytam agyamban minden egyes kérdést, s véleményem képeztem magamnak a megoldásról.”

Ily módon Kossuth az egész világtól elzárva, s minden segédesszektől megfosztva, hasznosan tudta eltölteni idejét. Elmékedésekkel tanította önmagát, s ezzel azt nyerte, hogy az ország összes szőnyegén levő kérdéseiről határozott nézeteket állapított meg magának s mikor fogságából kiszabadult, mint képzett férfiú léphetett ismét a nyilvánosság elé.

Elítélését után fogsága annyiban elviselhetőbb volt, hogy legalább könyveket adtak neki. S Kossuth ez időt is jól felhasználta. Hozzáfogott angol nyelv tanulásához, s ezt annyira elsajátította, hogy később az angolokat is bámulatra ragadta. E mellett számot adta a foglalkoztatott, a minél később szintén nagy hasznát vette. Teljes joggal mondhatta Kossuth később: Életemből két évet elveszték ugyan, de cserébe nyertem érte egész „későbbi életemet.”

Kossuth állapota.

(Az Ellenzék eredeti távirata.)

Kossuth Lajos halála percek kérdése.

Az agónia beállott. Mesterséges lélegztetést alkalmaznak.

Legyenek készen mindenre.

Budapest márc. 20.

(Este 6 óra 10 perc.)

Az orvosok, a család tagok, Kossuth Lajos ágya körül állanak.

Kossuth nyitott szemekkel fulladozik.

Körülbírt a család, Eötvös Károly, Károlyi Gábor sokagással fogják körül a nagy férfiú halálos-ágyát.

Kossuth urvasoravétele.

Budapest, márc. 19.

(Este 7 óra 30 perczkor.)

Kossuth Lajosna Peyró protestáns lelkész az urvasorát feladta.

Budapest, márc. 20.

(Este 8 óra 40 percz.)

Kossuth Lajos lélegzete perczről-perczre fogy.

Budapest, márc. 20.

(Este 9 óra 20 percz.)

Kossuth ágoniája egyre tart. Oxigénnel tartják eszméletlenül, kínjai rettentőek.

Turinban óriási néptömeg hullámzik, a polgármester negyedóránként tudakozódik a kormány állapotáról. A katasztrófa minden perczben beállhat, de az orvosok szerint Kossuth türelés szerzése reggelig is kitarthatja.

Budapest, márc. 20.

(Este 9 óra 45 percz.)

Kossuth arca állatól lassan fehéredik. Bozsoló tanár esti 8 órára tette a halálának idejét.

Az egyesült államok tudakozódott Kossuth állapotáról, kijelentette, hogy a temetésen hivatalosan fogja magát képviseltetni.

Kossuth Lajos halála.

Feladatott Budapest 1894.

márc. 20. éjjel 11. ó. 5 p.

Érkezett Kolozsvárra 1894.

márc. 21. éjjel fél egy ó.

Kossuth Lajos az éjjel tizenegy órakor meghalt.

Turin város törvényhatósága éjjel dísz helyet jelölt ki a pantheonban.

Definitív azonban nem határozott. Kijelentette, hogy bejárja, míg a magyar parlament dönt.

(E távirat már Morse-féle gépen jött le lapunknak. A Jusz-gép már a késő éjjeli időre való tekintettel nem működött. Szerkesztőségünk először telefonon vette át ezt s később kapta távirati lapon is, melyet az Ereklje Muzeumba elhelyezett.)

Kossuth és a király.

(Az „Ellenzék” tudósítójától.)

Budapest, márc. 20.

(6 óra 30 perczkor.)

Wekerle Sándor Bécsben a királynál nagy ellenállásra talált.

Ö felsége a miniszterelnököt haraggal fogadta.

Wekerle azt az előterjesztést tette, hogy Kossuth, mint a nemzet halottja temessék el.

A felséget ez felforgatta. Ellentállását indokolta azzal, hogy mint Ausztria császárnak a többi népek felforgásával is számolnia kell, hogy a hadsereg szellemét, mely Kossuth ellen küzdött, nem ronthatja meg, hogy a külföldi hatalmasságok előtt tekintélye romlanék, ha olyan emberért tenne valamit, a ki a dinasztiait soha sem ismerte el, hogy a szász király is abban a hitben van, miként a magyar nép forradalmi érületű.

Ezen felfogás dacára Wekerlenek sikerült a királyt rábírn, hogy a képviselőház küldjön bizottságot Turinba és a temetési összes költségeket fedezze.

Tegnap este egészen váratlanul Wekerle miniszterelnök a kabinet irodából sürgőnyt kapott, melyben a király minden engedményét visszavonta.

Ezen sürgőnyt Wekerle a szabadalmi párt körben több képviselőnek felmutatta.

A képviselők, kik a király sürgőnyét látták azt tanácsolták Wekerlenek, hogy menjen fel újból Bécsbe s informálja Ő Felségét, hogy így kormányozni Magyarországon nem lehet, — mert ahol ember nálunk parlamenti többséget nem kap, hogy Kossuthot egyszerűen halottnak nyilvánítsa s minden nemzeti hozzájárulást nélkül semmi országos intézkedést ne tegyen.

Wekerle ma délig gondolkodott a teendő felett, s elhatározta, hogy nem megy Bécsbe s inkább lemond mintsem mindent megtagadjon Kossuthtól.

A kormány lemondásának híre.

Budapest, márc. 20.

(Este 7 óra 30 percz.)

A fővárosban az a hír van elterjedve, hogy a kormány lemondott.

Budapest, márc. 30.

(Este 7 óra 45 percz.)

A kormányválságról szóló hírekről beavatottak azt beszéltek, hogy ez Wekerlétől ismét taktika, hogy a nemzetben minimál követeléseket támaszson.

(Este 7 óra 50 percz.)

A helyzetet a legnagyobb nyugtalanág és bizonytalanság jellemzi.

MINDENFÉLE.

Kolozsvárt, március 21.

Kossuth Lajos halálának híre a szerkesztőségben. Szerkesztőségünk váratlanul érte a kormányzó végperceinek szomorú híre. Tegnap esti 6 órakor jött az első távirati értesítés, melyre telefonon hivatott össze az egész szerkesztőség, mely egymás után kapta a szomorú híreket, miknek egy részét kötelességszerűleg külön leanyomatban közöltünk 9 óra előtt helyi olvasóink egy

részével. A szerkesztőségi tagok s azután i együtt maradtak, a leginkább kétségek között várva a táviró híreit, mik óráról órára a legszomorubb adatokat, szolgáltatottak. Éjjel félkor telefon utján kérte szerkesztőségünk a főnöktől a táviró szolgálat kivételére meg-hosszabbítását, mit az szívesességgel meg is engedett. Fájdalom, rövid időre volt szűkebb. A remél jó hír helyett a legszomorubb érkezett éjjel után pár perczel. E szomorú hír a kormányzó bekövetkezett halálát tudatta. Megrendülve vette ezt a hírt mindenki. Könynyek csillogtak a szemekben és a benső fájdalom igaz érzetével ostromolt szűt.

Polgártársak! A mitől már napok óta fájunk, a mi napok óta a fájdalom súlyával nehezdedt lelkünkre, a mi nemzet keserű gyászát jelenti: **Kossuth Lajos meghalt.** A legnagyobb magyar, a ki életének minden percét hazájának szentelte, nincs többé. Polgártársak! Kossuth koporsójánál elmúl minden szenvedély, csak a fájdalom kér helyet magának. Nem szabad senkinek a gyász napjai alatt pártállás, pártpolitika tekinteni, hanem csak arra, hogy egy óriási lángész aludt ki, melynek ereje alkotása a magyar nemzetnek volt szentelve. Egy szív szűnt meg dobogni, a melynek utolsó dobbanása is hazájáé volt. **Tűzzetek ki házaitokra a gyászlobogókat, mert a veszteség nem egy párté, hanem az egész nemzeté.** Hirdesse minden házon a gyászlobogót, azt, hogy még az is gyászolja Kossuth Lajost, a kinek politikai nézetei nem is voltak mindenben egyezők az Ővével. Beadja meg mindenki a hitet, a szabadságot, a haszaszeret, a férfira jellemet, a haszért való önfeláldozást a lángész és a munkát, a melynek Kossuth volt ebben a században legnagyobb képviselője. Föl tehát házainkra a gyászlobogókat, mert nincs, nem lehet magyar ember e hazában, a kinek oka nem volna Kossuth Lajost meg siratni.

Gyászlobogók. Fennebbi hírnökkel kapcsolatban megemlítjük, hogy Kolozsvárt több magánházon és középületen is már gyászlobogó leng. A város és vármegye lakói is gyászlobogó hirdeti a nemzet gyászát.

A haza földje Kossuth Lajos messze földön, távol hazájától bunyta le szeméit. Az se adatott meg neki, hogy örök álmát hazája földjében pihenje. Magyarországról bizonyára sokan szándokolnak el a magyar apósti temetésére. Vigyen magával minden küldöttség egy láda földet abból a hazából, a melyet annyira szeretett, hogy hosszú életének minden percét, lángészének óriási erejét mind mind e hasának szentelte. Hadd pihenje csendes álmát abban a földben, a melyért élt küzdött élete pillanatáig.

A kolozsvári honvéd-egylet kegyelele. Gyászjelentést szándékozik kiadni a kolozsvári honvéd-egylet Magyarország legnagyobb fiának elhunytá alkalmából. A gyászjelentésben közölni szándékoznak bajtársaikkal a gyász méltó viselésének módjait.

Kossuth halála az országos ereklje-muzeumban. Kossuth utolsó perczéről és haláláról több, mint husz táviratot vett szerkesztőségünk rövid időközönben. Ezeket a táviratokat, valamint a Kossuth utolsó perczére, halálára vonatkozó történelmi adatokat átadtuk a Mátyás király házában végleg elhelyezendő országos ereklje-muzeumnak. Tegyen így más is. Szüksége lesz ezekre az adatokra a történelemnek és jó, hogy ha ott együtt kapja az adatokat.

A kolozsvári honvéd-egylet rendkívüli közgyűlést tart ma, márc. 21-én szerdán, délután 5 órakor az iparosok palotájában. A gyűlés tárgya a Kossuth halálával kapcsolatos intézkedések. A t. tagokat idő rövidsége miatt a lapok utján hívja meg az elnökség.

Kossuth Lajos temetése alkalmával, mint halljuk, minden egyház harangjai megkondulnak. A nagy halotti temetés alkalmával isteni tiszteleteket, kegyeletos áhitatossággal, rendeznek ez országban mindenfelé. A temetés most még nem tudni mikor lesz, de azon küldöttségek által részt vesz a nemzet színe java.

A kolozsvári függetlenségi párt küldöttségileg fogja magát képviselni a temetésen. A párt kisorsolja Kossuth kedvenc virágaitól lesz összeállítva.

Kossuth halála és a negyvennyolcas honvédek. A kolozsvári 48-49-es honvédek körében mozgalom indult meg, hogy Kossuthot hat hétig gyászolják karjukon fekete övvel, vagy gyászal bevont kalappal. E tárgyban, mint halljuk közgyűlést fognak közelebből tartani, melyen ezt, valamint gyászok és kegyeletnek, egyéb részleteit megvitatják.

Felolós szerkesztő:

BARTHA MIKLÓS.

Segéd-szerkesztő és kiadólapulajdonos

MAGYARY MINÁLY.